

St Truijden buyten

Sijnde ondergeschickten landmeters gesworen binne desse landt
 van sijndich geschicktheit. Aen sijn dier dier Delardere, dat des
 gelydvoortse kerkes figuratien der landrijen dier vlijden, toebereyden
 der Aelders van St Truijden gelyken onder die Jurisdickie van St Truijden
 buytende. Nieuwe Poort dier aldere ontrent volgen s' advoy singel
 in onder de dierige paden door den g' drouwenlyck g' dier den v' d' d' d' d'
 doorzow: St Truijden Michals vander Ouiser dier den d' d' d' d' d' d'
 v' d'
 d'
 d'
 d'
 d'

80 20 30 40 50 60 70 80
 Schale van de voeten Lijckx
 tot 20 voeten ieder roede

Een obool van bisschop Hendrik van Gelder van Luik en een leperse *maille* in Sint-Truiden

Rombout Nijssen en Mario Raeymaekers

In de loop van september 2020 werden in Sint-Truiden twee kleine zilveren munten uit de dertiende eeuw uit de grond gehaald.

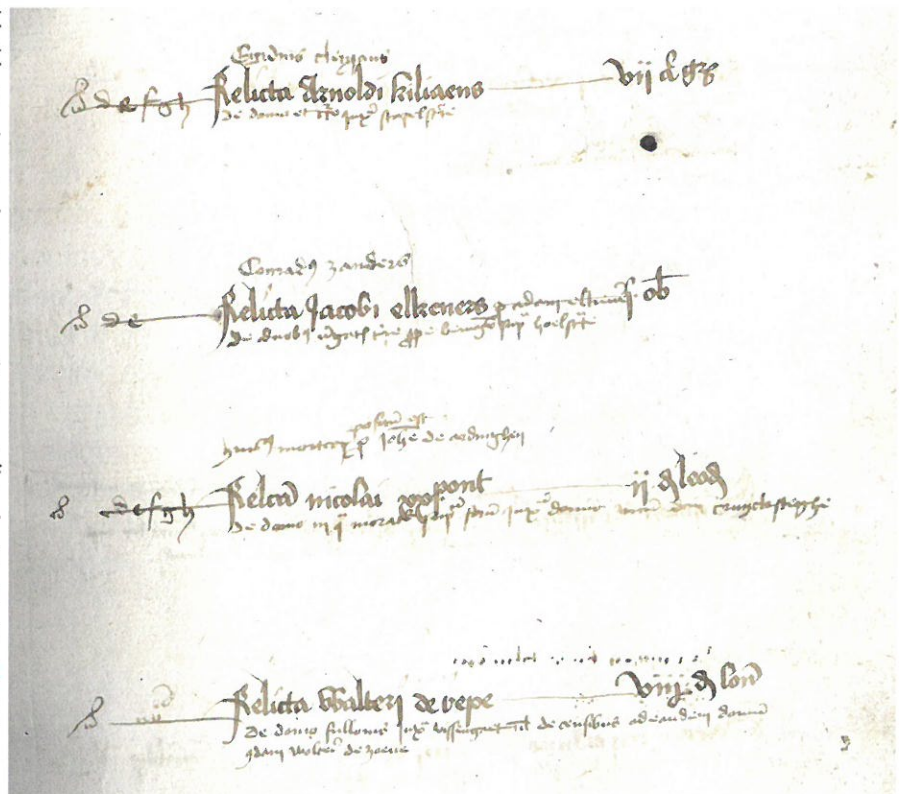
De eerste munt is een Luikse obool, een zilveren munt uit het vorstendom Luik, ter waarde van een halve denier. Deze munt wordt toegeschreven aan bisschop Hendrik van Gelder (1247-1274)¹. Wellicht werd zij in Luik geslagen. Deze munt weegt 0,40 gram en heeft een diameter van 11 mm. Op de voorzijde staat de bisschop afgebeeld. In het midden van de munt zit een deukje, waardoor de afbeelding minder goed te zien is. De bisschopsstaf aan de linkerkant van de munt is vrij goed te herkennen. Rechts van de staf staat het hoofd van de bisschop, met de mijter die ook te herkennen is. Links van het hoofd van de bisschop is een rechthoekje te zien, wellicht de voorstelling van een evangelieboek. De hele voorstelling is gevat in een parelrand. De voorstelling op de keerzijde is duidelijker dan die op de voorzijde. Hier staat een vogel, een adelaar, die zijn vleugel uitslaat en naar links stapt. Voor de adelaar staat een kruisje. Ook deze voorstelling is in een parelrand gevat.

¹J. de Chestret de Hanneffe, *Numismatique de la principauté de Liège*, Brussel, 1890, 183; J.-L. Dengis, *Les monnaies de la principauté de Liège*, Wetteren, 2006-2007, 487; H. Vanhoudt, *Atlas der munten van België. Van de Kelten tot heden*, tweede uitgave, Heverlee, 2007, G 898.

De tweede munt is een zogenaamde *maille*, een zilveren munt uit het graafschap Vlaanderen, die qua grootte en gewicht sterk gelijkt op de Luikse obolen uit die periode. Deze *maille* werd in leper geslagen. In de literatuur wordt zij in de periode 1220-1259 gedateerd². Dit exemplaar weegt 0,35 gram en heeft een diameter van 11 mm. Op de voorzijde staat in een parelrand een schild met een voorstelling van een klimmende leeuw. Op dit exemplaar is links van het schild een maansikkel te zien. Op gaver exemplaren staat zowel links, rechts als boven het schild een maansikkel. De afbeelding op de keerzijde is ook omrand met een parelcirkel. In het midden van de cirkel ligt een parelring met daarop een gevoet kruis. Op het uiteinde van iedere arm van het kruis zit een verbreding of *voetje*. In ieder *kwartier* tussen de armen van het kruis staat binnen de ring waarop het kruis ligt een punt. Buiten de ring staat in ieder kwartier een letter: I P R A. Daardoor weten we dat deze munt in leper geslagen werd.

Om uit te zoeken wat in de dertiende eeuw de waarde van deze muntjes was, raadplegen we het archief van de abdij van Sint-Truiden. Het is immers in dit archief dat enkele van de oudste documenten over financieel beheer in Sint-Truiden en omgeving terug te vinden zijn.

² V. Gaillard, *Recherches sur les monnaies des comtes de Flandre*, Gent, 1852-1857, 124-5 ; J. Ghysens, *Les petits deniers de Flandre des XII au XIII siècles*, Brussel, 1971, 339-42; A. Haeck, *De munten van de graven van Vlaanderen*, Brussel, 1973, 255-9 ; H. Vanhoudt, *Atlas der munten van België. Van de Kelten tot heden*, tweede uitgave, Heverlee, 2007, G 2432.

Cijnzen zijn jaarlijkse betalingen door de gebruikers van landerijen aan de personen of organisaties die daar de oorspronkelijke bezitters van waren. In een van de oudste bewaarde cijnsregisters van de abdij van Sint-Truiden, dat dateert van het begin van de vijftiende eeuw, zijn de bedragen die de cijnsplichtigen aan de abdij moeten betalen nog in dertiende-eeuwse munten uitgedrukt. Dat duidt er op dat de goederen waarvoor deze cijnsen betaald moeten worden in de dertiende eeuw in cijns uitgegeven werden, of dat zij toen al in cijns uitgegeven waren. Op bladzijde 41 van het register kunnen we lezen dat toen het register samengesteld werd *relicta Arnoldi Kiliaens* – de weduwe van Arnoldus Kiliaens – zeven *alde groten*⁴ cijns moest betalen. Onder haar naam werd later in kleinere letters aangetekend dat zij deze cijns verschuldigd was omdat haar huis in de Stapelstraat daarmee belast was. Boven haar naam werd later de naam van Egidius Cleyjans geschreven. Dat betekent dat de verplichting om de cijns te betalen – en wellicht het bezit van het huis – later op hem overgegaan zijn. Voor de naam van de weduwe zien we de met één lijn doorstreepte letters d e f g h. Met die vijf opeenvolgende letters werd gedurende vijf opeenvolgende jaren aangeduid dat de cijns voor een jaar betaald was.

De volgende cijnsplichtige is de weduwe van Jacobus Elkeners. Zij is de abdij jaarlijks *1 ob* of één obool aan cijns verschuldigd die gevestigd is op een stuk land van twee roeden. Later werd die cijns overgenomen door Conradus Zanders. Voor de naam van deze cijnsplichtige staan enkel de letters d en e, wat er op wijst dat de betaling van de cijns niet zo vlot verliep als in het geval van de weduwe van Arnoldus Kiliaens.

De derde aantekening heeft betrekking op de cijns die de weduwe van Nicolaus XXpont aan de abdij verschuldigd is. Zij moet jaarlijks *ii d Leod* of twee Luikse denieren betalen. Zij moet die cijns betalen omdat haar huis in de Cruycksteghe (of bij de woning van de heer van den Cruycksteghe ?) daarmee belast is. De volledige reeks letters d e f g h wijst er op dat zij een regelmatige betaler was. Boven haar naam zien we onder meer de naam van Johenne de Ordinghen die deze cijns later verschuldigd was.

Tot slot wordt ook de weduwe van Walterus de Repe vermeld. Zij moet een cijns van *vij d Lov* betalen: 7,5 Leuvense denieren. Deze cijns is gevestigd op haar huis bij het Vissegat in Sint-Truiden. Het feit dat er voor haar naam geen letters staan wijst er op dat deze cijns niet betaald werd zolang dit register in gebruik was.

We kunnen concluderen met de vaststelling dat een denier of een obool in de omgeving van Sint-Truiden in de middeleeuwen een behoorlijke waarde had. De weduwe van Jacobus Elkeners betaalde in de vijftiende eeuw één obool cijns omdat zij een stuk land van twee roeden – circa 8,5 aren – waar ooit de abdij rechten op had, in gebruik had. De Luikse en de leperse munt die samen gevonden werden zijn beiden van zilver, zij hebben dezelfde diameter en het verschil in gewicht bedraagt niet meer dan 0,05 gram. Het is goed mogelijk dat beide muntjes in de periode dat zij in Sint-Truiden circuleerden voor dezelfde betalingen gebruikt werden en dat de *maille*, hoewel kleiner dan de obool, in het plaatselijk handelsverkeer voor een obool aangenomen werd.